

Aktiv og passiv

af Knud Nyboe Rasmussen

Livsidealet i dag er at være aktiv på alle fronter. I arbejdslivet, i fritiden, i familielivet. Det gælder om at tage initiativ, være på forkant, have gang i noget, og især om at kunne styre det, man har gang i, at have kontrol og check på tingene, ja, ikke kun på tingene, også på sit liv. Kort sagt: Det gælder om at være aktiv i alle forhold. Og den, der ikke er aktiv, skal "aktiveres". Stikordene signalerer den norm, som behersker arbejdsliv, privatliv og politik. Det moderne livs form er aktiv. Og det er jo vældig udmærket, når det gælder ikke mindst arbejdslivet og i det hele taget den måde, vi forholder os til samfundet på. Her er det godt og nyttigt, ja, påkrævet med aktive borgere. Det er det også på en lang række andre områder, hvor der livet igennem kaldes på vores indsats og aktivitet. Men betænkeligt bliver det, når aktivismen bliver totalitær, dvs. breder sig over hele livet, alle tilværelsens områder, sådan at den tro opstår, at alt afhænger af vores egen aktivitet, indsats, planlægning og kontrol.

Men nu spiller klaveret ikke nødvendigvis, som den moderne aktivisme forestiller sig. Det viser al erfaring. Meget af det, der sker, også med os selv, er ikke noget, som vi selv kontrollerer og har styr på. Det gælder både glædelige ting, der overgår os, og svære og tunge ting, der rammer os. Alt sådan noget sætter spørgsmålstegn ved vores eget aktive greb om tilværelsen. Men når det er tilfældet, så kunne det tænkes, at vi som moderne mennesker har brug for at møde en tale om livet, der er anderledes end den gængse, en tale, hvor det ikke er os selv, der er livets aktører, som planlægger, skaber, styrer og kontrollerer det hele, men hvor livet også, ja, først og fremmest er noget, som kommer til os, noget, som med det gamle ord "vederfares" os, dvs. som overgår os og sker med os – hvor livets fremherskende og afgørende form derfor ikke er aktiv, men passiv.

Det er snart påske. Det kunne derfor være nærliggende at kaste et blik på den historie, som er den kristne påskes baggrund og egentlige indhold, altså historien om Jesu lidelse og død og opstandelse, som man kan høre uddrag af i påskens gudstjenester. Det kan ikke undre, at der her tales meget i passiv, i grammatisk og overført forstand i det, vi førhen i skolen kaldte "lideform", som er det danske ord for passiv. Prøv selv at læse lidelseshistorien igennem, f.eks. i Markusevangeliets tre sidste kapitler, og læg mærke til, hvor aldeles dominerende passiv- eller lideformen er.

Og det vil jo sige, at de afgørende handlinger i lidelseshistorien, det er ikke noget, som Jesus selv foretager sig, men det er noget, som gøres ved ham, med ham og imod ham, altså noget, som overgår ham, sker med ham: Han tages til fange, forlades af sine egne,

hvoraf en har forrådt ham, en anden fornægter ham, han dømmes, spyttes på, hånes og piskes, korsfæstes, dør, tages ned af korset og lægges i en grav. Hele historiens indhold understreges af udsagnsordenes form, som er passiv.

Hvad skal et moderne, aktivt, planlæggende og kontrollerende menneske stille op med denne gamle passive historie? Kan det "bruge den til noget"? Ja, det kunne godt tænkes. Måske kunne det moderne menneske bruge den gamle historie til at blive bragt på lidt mere realistiske tanker, når det gælder forståelsen af, hvordan det egentligt hænger sammen med det liv, vi lever som mennesker. Det kunne måske gå op for os, at livet – stik imod, hvad vi tror og mener – faktisk foregår langt mere i passiv, end vi er parate til at erkende. Måske er vi i de afgørende forhold slet ikke så aktive og magtfulde, styrende og kontrollerende, som vi bilder os ind. Den gamle barske sandhed om menneskene, "de fødtes, de led, de døde", er heldigvis ikke hele sandheden, men måske har den en del mere med livets realiteter at gøre, end vi bryder os om. Og at vi undervejs opholdes og glædes af gode gaver, som vi ikke skylder os selv, det svækker ikke sandheden om livets passiv-form, men bestyrker den.

Men hvis det forholder sig sådan med livet, med vores egen højst personlige tilværelse, så kunne det tænkes, at evangeliets lidelseshistorie ikke blot gav øget indsigt i nogle af livets realiteter, men at den samme historie faktisk også kunne bidrage til en slags befrielse fra den krampagtige indbildning, at vi selv er livets hovedaktører, for ikke at sige skabere. "Du skaber selv dit liv", som det moderne mantra lyder.

Det var præcis denne indbildning, som professor K.E. Løgstrup kaldte for "totalillusionen". Ja, det kunne vel ligefrem komme dertil, at når passiverne bliver påtrængende i vort eget livs historie, simpelthen fordi livet handler med os, på godt og på ondt, da blev vi måske også i stand til at høre ikke kun det knugende, men også det glædelige og trøsterige i, at der er en, der har lidt, og som er parat til at lide sammen med os, for at vi ikke skal være overladt til os selv i det, der sker med os. Der er en, som har gjort sig til ét med os i det, vi som mennesker skal gå igennem og lide i denne tilværelse. Det er faktisk det, langfredag handler om. Dette gjorde han – det er påskens budskab – for at vi skulle høre sammen med ham, ikke kun i lidelsen, men også i det, som ventede ham i opstandelsen påskemorgen.

Det er nemlig ikke kun lidelseshistorien, der er en historie i passiv. Det er påskeevangeliet også. I englens budskab til kvinderne ved graven påskemorgen hedder det ganske vist i den danske oversættelse: "I søger efter Jesus fra Nazaret, den korsfæstede. Han er opstået, han er ikke her." "Opstået", ja. Men egentlig står der i den græske grundtekst: Han er oprejst.

Opstandelsen er Guds oprejsning af den korsfæstede fra de døde. Denne begivenhed kan ikke gennemtrænges af den menneskelige tanke – så lidt som der indgår nogen menneskelig aktivitet i den, hvorfor den med rette kaldes et mysterium, som er det

græske ord for hemmelighed. Kristendom har fra begyndelsen været en påstand om, at der i påskens mysterium er befrielse og håb for det lidende og dødelige menneske - i troen på, at fællesskabet med den korsfæstede i lidelsen også er fællesskab med ham i oprejsningen til livet.

Dette er ikke blot, hvad påsken handler om. Det er også den kristne dåbs indhold. Som det udtrykkes i den gamle lovprisning fra 1. Petersbrev, som de fleste danskere kender, idet den indleder dåbshandlingen i folkekirken, men også bliver gentaget i en situation, hvor alt menneskeligt håb synes ude, nemlig forud for jordpåkastelsen ved begravelse og bisættelse: "Lovet være Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde." Som vi fødes ind i livet, således også med livets ultimative håb. Her er der også tale om en fødsel, en ny fødsel af vand og ånd. Dvs. vi er ikke selv håbets ophav som aktivt handlende subjekter. Men som i fødslen er vi genstand for en lykkelig vederfarelse, hvor håb og liv gives os. Også her er passiven livets grundform.

Knud Nyboe Rasmussen er cand.theol., tidligere sognepræst og foredragsholder